22.10.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntö 29.9.2020

KESKI-UUDENMAAN PELASTUSLAITOKSEN VALTIONEUVOSTON SELONTEOSTA SISÄISESTÄ TURVALLISUUDESTA (VNS 4/2021)

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa että pitää selonteon pohjautumista laajaan turvallisuuskäsitykseen kannatettavana lähestymistapana. Pelastuslaitos nostaa kuitenkin esille joitakin asioita, joita toivoo huomioitavan jatkokäsittelyn yhteydessä.

Kohdassa **2.6.** todetaan, että *viranomaisten turvallinen työympäristö on varmistettava.* Kohdassa **3.1.12.** todetaan, että *viranomaisten, kuten poliisin, pelastajien, ensihoitajien, vankeinhoitohenkilöstön ja sosiaaliviranomaisten, vastustaminen sekä heidän työssään kohtaama väkivalta ovat kasvaneet tasaisesti 2010-luvulla*.

Yksi keino edistää ensihoitajien työturvallisuutta, olisi rinnastaa heidät lainsäädännössä pelastusviranomaisiin ja poliiseihin. Tällöin heihin kohdistuvaan uhka- ja väkivaltatilanteisiin sovellettaisiin vastaavaa rangaistusasteikkoa. Tällä olisi ennaltaehkäisevä vaikutus.

Kohdat **4.1.6, 4.1.14, 5.4.7**. Ilmastonmuutos, muuttoliike ja pandemiat sekä teknologian kehitys vaikuttavat tulevaisuudessa pelastustoimen toimintaympäristöön. Vaikka teknologian kehitys parantaa turvallisuutta erilaisilla turvallisuusjärjestelmillä, niin samanaikaisesti lisääntyvät turvallisuusjärjestelmät kuormittavat pelastusviranomaisia kasvavina määrinä turvallisuusjärjestelmien erheellisiä ilmoituksia. Samalla myös lisääntyy yhteiskunnan riippuvuus näistä laitteistoista, mikä puolestaan lisää yhteiskunnan haavoittuvuutta.

Harvaan asuttujen alueiden asukkaiden turvallisuuden huomioiminen sekä pelastustoimen ja ensihoidon palveluiden turvaaminen on tärkeää. Samanaikaisesti väestöltään kasvavissa kaupungeissa väestö myös ikääntyy sekä eriarvoisuus ja syrjäytyminen lisääntyy, mikä lisää myös pelastustoimen ja ensihoidon palveluiden tarvetta.

Kohta **4.1.15**. Kun turvallisuusviranomaisten tietojärjestelmiä edelleen kehitetään sekä korvataan vanhentunutta tietotekniikkaa ja lisätään digitalisaatiota että hankitaan uusia kyvykkyyksiä, niin samanaikaisesti suurin osa turvallisuusviranomaisten ennaltaehkäisevästä työstä ja hälytystehtävistä tapahtuu ihmisten keskuudessa ja ihmisten kanssa, myös tämä työ tulevaisuudessa vaatii entistä enemmän työntekijöitä. Lähityön merkitys ei tule häviämään.

Pelastustoimen näkökulmasta merkittävimpiä digitalisaation mahdollistamia edistysaskelia olisi valtakunnallisen tilanne- ja johtokeskusjärjestelmän käyttöönotto, jota on esitetty jo edellisen hallituskauden aikana. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos valmistelee yhdessä Uudenmaan muiden pelastuslaitosten kanssa yhteistä johtokeskusta, joka olisi myös keskeinen osa valtakunnallista järjestelmää. Nykytekniikka mahdollistaa tilannekuvan keräämisen ja jakamisen, pelastustoiminnan johtamisen tukemisen sekä etäjohtamisen, jos em. esitys pannaan käytäntöön. Tämä osaltaan helpottaisi kohdissa **4.2.1** ja **4.2.2** esitettyjen uhkakuvien torjuntaa.

Selonteon kohdissa **5.4.2, 5.4.7** ja **5.4.8** on hyvin huomioitu hallinnonalojen välinen yhteistyö eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentämisessä sekä arjen turvallisuuden parantamisessa yhteistyössä kuntien kanssa. Tämä yhteistyö on huomioitu myös hyvinvointialue-lainsäädännössä, jossa määritellään hyvinvointialueiden ja kuntien väliset toimet hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä.

Ilman huomiota on kuitenkin jäänyt kuntien ja pelastuslaitosten välinen yhteistyö yhteiskunnan varautumisessa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Pelastuslaitokset ja kunnat tekevät tällä hetkellä tiivistä yhteistyötä, jossa pelastuslaitokset tukevat ja koordinoivat kuntien valmiussuunnittelua ja varautumista sekä yhdessä nämä varautuvat myös tarvittaessa väestön evakuointeihin ja suojaväistöihin. Tätä yhteistyötä ei ole huomioitu sisäisen turvallisuuden selonteossa, ei hyvinvointialuelainsäädännössä eikä pelastuslaissa.

Kohdissa **5.5.1** ja **5.5.4** luvataan, että *turvallisuusviranomaisten palvelujen alueellinen kattavuus ja näkyvyys turvataan* sekä *edistetään erilaisten ihmisten hakeutumista mm. pelastajakoulutukseen*. Kohdassa 5.6.2 todetaan mm. että *turvataan osaava ja riittävä henkilöstö toimialojen palveluihin*.

Pelastuslaitosten sosiaali- ja terveydenhuollolle tuottaman ensihoitopalvelun synergia tulee turvata ja pelastuslaitoksen henkilöstön moniammatillinen osaaminen hyödyntää. Pelastustoimen koulutusjärjestelmää uudistettaessa tulee huomioida myös osaava henkilöstö sekä pelastustoimen että ensihoidon palveluihin.

Toisin kuin sisäisen turvallisuuden selonteossa kerrotaan kohdassa **5.9.1**, niin Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen mielestä pelastustoimen ja siviilivalmiuden paikallisen ja alueellisen toiminnan tulee ensisijaisesti tukea tehokkaasti pelastustoimen kansallisia järjestelyjä. Lisäksi näitä kansallisia järjestelyjä voidaan hyödyntää tarvittaessa pelastustoimen kansainvälisessä toiminnassa, jonka kehittämiseen hyödynnetään kansainvälisiä järjestelyjä ja rahoitusmekanismeja, erityisesti EU:n rescEU-rahoitusta.

Sisäisen turvallisuuden selonteossa todetaan kohdassa **5.10.10**, että *seuraavan kymmenen vuoden aikana pelastuslaitoksille tarvitaan lisää henkilöstöä pelastustoimen toimintavalmiuden saattamiseksi pelastuslaissa säädetylle tasolle ja varallaolojärjestelmän korvaamiseksi yhteensä 1 000 henkilötyövuotta 6 200 nykyisen henkilöstön lisäksi sekä noin 450 sopimuspalokuntalaista nykyisten 15 350 lisäksi.*

Lisäksi henkilöstön koulutuksella ja rekrytoinnilla huolehditaan, että pelastuslaitosten henkilöstön tosiallinen palvelukyky turvataan suomen ja ruotsin kielellä.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen käsityksen mukaan tämä vaatii pelastajien kouluttamista Kuopion Pelastusopiston lisäksi myös Uudellamaalla.

Kohdassa **5.10.11** todetaan, että varmistetaan *pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyky ja voimavarat ottaen huomioon kansalliset ja alueelliset palvelutarpeet*. Pelastustoimen ja ensihoidon palveluiden ylläpitäminen ja kehittäminen pelastuslaitoksilla edellyttää riittävää rahoitusta henkilöstömenoihin, toimitilamenoihin, kalustoon ja ICT-järjestelmiin, sekä jatkuvaa panostamista pelastuslaitoksen henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämiseen.

Kohdassa **5.10.12** on arvioitu rahoituksen riittävyyttä. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen näkökulmasta toiminnassa on tunnistettu useita kehittämiskohteita, joihin vastaaminen vuoteen 2030 mennessä on tärkeää

- Turvata pelastuslaitosten riittävä toimintavalmius ja kyky ennalta ehkäisevään toimintaan kaikkialla Suomessa niin normaalioloissa kuin häiriötilanteissa. Tämä tarkoittaa, että pelastuslaitosten henkilöstön määrä olisi arviolta 7 200 henkilöä sekä sopimuspalokuntien sopimuspalokuntalaisten määrä olisi 15 800 henkilöä vuonna 2030, mikä edellyttää merkittäviä lisäpanostuksia pelastustoimen henkilöstön koulutusjärjestelmään.
- Varmistaa terveet ja turvalliset toimitilat, jotka tukevat pelastustoimen henkilöstön toimintaa ja tarpeita. Taata pelastustoimen kaluston suorituskyky. Toimitilojen ja kaluston uudistamisella on merkittävä vaikutus ilmastotavoitteiden saavuttamisessa.
- Varmistaa pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallisen johtamisen ja valmisteilla olevien hyvinvointialueiden ohjauksen edellyttämät voimavarat valtioneuvostossa.
- Huolehtia pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutusjärjestelmien uudistamisesta siten, että tulevaisuuden pelastustoimen koulutus tulevaisuuden pelastustoimen ja ensihoidon osaamistarpeet sekä koulutusmäärät ovat riittävät ja alueellisesti oikein kohdennetut, että koulutettua suomen ja ruotsin kielistä pelastustoimen ja ensihoidon henkilöstöä on riittävästi kaikkialla Suomessa

Pelastuslaitosten siirtyessä hyvinvointialueille ja valtionrahoituksen piiriin, arvio Keski-Uudenmaan pelastuslaitos että edellä mainittuihin tarpeisiin vastaaminen ja riittävien palveluiden turvaaminen kaikkialla pelastustoimessa edellyttäisi pysyvän rahoituksen tasokorotusta noin 20 prosentilla vuoden 2020 kehystasosta vuoteen 2030 mennessä.

Vantaalla 22.10.2021

Jussi Rahikainen
vs. pelastusjohtaja